

Skuteczność przeniesienia autorskich praw majątkowych na podstawie umowy o pracę

Zaniedbania w zakresie przeniesienia praw autorskich mogą być bardzo dotkliwe dla przedsiębiorcy, któremu często wydaje się, że posiada pełnię praw autorskich, podczas gdy w rzeczywistości ciągle należą do autora i co więcej autor ma prawną możliwość blokowania poczynąń przedsiębiorcy - swojego pracodawcy lub kontrahenta.

Prawo autorskie jeszcze do niedawna wydawało się dziedziną bardzo wąską, hermetyczną, dotyczącą nielicznego grona autorów i ich wydawców. Jednakże rozwój technik informacyjnych, przyczynił się do tego, że coraz więcej osób staje się autorami. Problem zabezpieczenia ich praw dotyczy także sporej rzeszy pracowników i osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych. Są to na przykład graficy, programiści komputerowi, projektanci budowlani, itp. Współczesny pracodawca musi więc należycie zadbać o przeniesienie praw autorskich. Dotyczy to również pracownika i osoby zatrudnionej na podstawie innego stosunku prawnego. Zaniedbania w zakresie przeniesienia praw autorskich mogą być bardzo dotkliwe dla przedsiębiorcy, któremu często wydaje się, że posiada pełnię praw autorskich, podczas gdy w rzeczywistości ciągle należą do autora i co więcej autor ma prawną możliwość blokowania poczynąń przedsiębiorcy - swojego pracodawcy lub kontrahenta.

W świadomości większości przedsiębiorców, umowa o pracę niejako automatycznie przenosi prawa autorskie na pracodawcę. Pracodawcy często wyobrażają sobie, że samo zawarcie umowy o pracę z autorem – pracownikiem - zabezpieczy ich interesy i przeniesie na nich wszystkie prawa. Niestety tak nie jest. Przede wszystkim na podstawie umowy o pracę pracodawca nabywa prawa autorskie, o ile utwór nimi objęty powstał w ramach wykonywania obowiązków pracowniczych i został przez niego przyjęty. Przepis art. 12 Prawa autorskiego zawiera istotne zastrzeżenie: „Jeżeli ustawa lub umowa nie stanowią inaczej...”. Chcąc należycie zabezpieczyć interesy klienta warto skorzystać z tej zachęty jaką daje ustawodawca i przynajmniej doprecyzować w umowie obowiązki pracownicze, datę i sposób przyjęcia dzieła. W zależności od potrzeb warto także rozszerzyć postanowienia umowy tak, by wyjść poza ograniczenia jakie niesie ze sobą stosunek pracy. Wykonywanie utworu, w tym utworu pracowniczego, jest procesem, który często trudno zawrzeć w ramach umowy o pracę i w określonych nią obowiązkach pracowniczych. Dla jasności wypada wspomnieć, że opisany wyżej „automatyzm” w przejęciu praw autorskich na podstawie umowy o pracę jest popierany przez część piśmiennictwa prawniczego, według którego do utworów pracowniczych nie mają zastosowania ogólne zasady obrotu autorskimi prawami majątkowymi. W konsekwencji pracodawca może przejąć prawa do wszystkich utworów pracownika

wykonywanych w związku ze świadczeniem pracy i może je wykonywać bez dodatkowego wynagrodzenia na rzecz twórcy, na wszystkich polach eksploatacji. Konsekwencją takiego zapatrywania jest, że umowa o pracę nie musi wyraźnie wymieniać wszystkich pól eksploatacji. Oczywiście pogląd ten nie jest uznawany powszechnie. Ponadto sądy wykazują powściągliwość przy przenoszeniu „wszystkich” praw autorskich. Sprzeczne jest to też z ogólnymi założeniami ustawy, która uznaje autora za stronę słabszą i wymagającą dodatkowej ochrony. Nie wdając się w rozważania doktrynalne, warto przy sporządzaniu umowy, choćby ze względów czystej ostrożności, pamiętać o wskazaniu pól eksploatacji. Oczywiście można także zamieścić postanowienie w umowie, że pola eksploatacji nie wymienione w umowie przechodzą na podstawie art. 12 ustawy Prawo autorskie. Automatyzm przenoszenia praw autorskich przez umowę o pracę jest szczególnie wygodny w przypadku prostych utworów, wykonywanych w znacznej liczbie jak zdjęcia czy nieskomplikowane projekty. Wymienianie wszystkich pól eksploatacji nie jest w tym wypadku konieczne, choćby ze względu na krótki czas przez jaki takie utwory mogą być komercyjnie wykorzystywane. Odrębny przypadek stanowią autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego stworzone w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, które przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej. Pracodawcy przysługuje z mocy samej ustawy prawo do korzystania i rozporządzania takim utworem na wszystkich polach eksploatacji.

Sporządzający umowę o pracę powinien pamiętać, że przejście autorskich praw majątkowych następuje na jej mocy w granicach celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron. Pracodawca powinien także pamiętać, że w razie zakwestionowania przez pracownika sposobu korzystania z utworu, to na nim będzie spoczywał obowiązek udowodnienia, że zakres nabytych praw wynika z celu umowy i zgodnego zamiaru stron (art. 6 KC). Sądy w takich sytuacjach często stosują przepisy art. 65 KC, który stanowi, że w umowach należy badać raczej jaki jest zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Dlatego też szczególnie ważne jest, aby umowy przenoszące prawa autorskie były dopracowane.

Powyższe rozważania są próbą ostrzeżenia potencjalnego pracodawcy przed zbyt dużym zaufaniem do mechanizmu przenoszenia praw autorskich z art. 12 ustawy Prawo autorskie. Regulacja ta jest pewnego rodzaju kompromisem pomiędzy prawem pracy, a prawem autorskim. Prawo autorskie chroni indywidualność twórcy, prawo pracy ma za zadanie także ochronę praw pracownika, ale w ramach podporządkowania się pracodawcy. Ponieważ cel tych regulacji jest z gruntu różny, warto każdy przypadek potraktować indywidualnie i dostosować umowę do faktycznych potrzeb i oczekiwań stron.

* * *

Bartosz Baćłowski, rzecznik patentowy

Tel: (+48) 22 250 11 22

e-mail: info@morawski.eu

Dołożyliśmy należytej staranności aby informacje zawarte w niniejszym opracowaniu były zgodne z obowiązującymi przepisami prawa w dacie ostatniej ich aktualizacji, jednak informacje te nie stanowią porady ani opinii prawnej i nie mogą stanowić podstawy do podejmowania jakichkolwiek decyzji. Szczegółowej porady bądź opinii prawnej możemy udzielić wyłącznie w odpowiedzi na konkretne zapytanie oraz w odniesieniu do określonego stanu faktycznego.

Data ostatniej aktualizacji: 9 czerwca 2014 r.